

РОЗДІЛ VI

ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.922.1

Корнієнко Інокентій Олексійович,
кандидат психологічних наук, доцент
Софілканич Надія Олександрівна,
студент,
Мукачівський державний університет

**КОМПОНЕНТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї
У ПЕРІОД РАННЬОЇ ДОРОСЛОСТІ**

У статті розглянуто проблему дослідження психологічної готовності до створення сім'ї у вітчизняних та зарубіжних наукових роботах. Визначено характеристики психологічної готовності до створення сім'ї, здійснено емпіричне дослідження окремих її компонентів, таких як ціннісні орієнтації, уявлення про подружні стосунки, подружні установки і очікування, шлюбна мотивація, уявлення про подружню ієрархію, комунікативну установку і уявлення про себе.

Ключові слова: психологічна готовність, сім'я, шлюб, компоненти, ціннісні орієнтації, шлюбна мотивація.

Постановка проблеми. Сучасний світ кардинально змінюється: глобалізація, віртуальне спілкування, on-line-життя в соціальних мережах, індивідуалізація, стирання кордонів між країнами, культурами, релігіями та расовою приналежністю. І як наслідок це призводить до ще більших змін в ставленні до інституту сім'ї. Все частіше сучасна молодь в більшості країнах світу задається питанням: «створювати сім'ю чи ні? І навіщо?». З'являються такі нові форми шлюбу як гостьовий, цивільний, фіктивний, груповий, вільний, полігамний шлюб, стають популярними течії свідомо бездітних сімей, так звані childfree шлюби.

Згідно досліджень, частина молоді вважає, що момент створення власної сім'ї визначає не фізіологічний вік, а саме готовність індивіда до цього вчинку. Одночасно для себе вони не можуть визначити чіткі критерії даної «готовності» [9]. Для успішного формування сім'ї індивід повинен чітко уявляти собі, що значить бути чоловіком або дружиною, батьком чи матір'ю, як вести господарсько-побутову сферу, як вирішувати внутрішньо-сімейні конфлікти, як виховувати дітей. Нерозуміння або не бажання зрозуміти нову соціальну роль призводить до психологічної неготовності до створення сім'ї.

Готовність до створення сім'ї набагато ширше поняття чим готовність до шлюбу, адже перше передбачає не тільки відносини між чоловіком та дружиною, а і батьківські відносини, та відносини з родичами нової сім'ї (свекруха, теща, сестри, брати чоловіка чи дружини тощо).

В рамках нашого дослідження ми зупинимось на розгляді психологічної готовності до створення сім'ї шляхом дослідження її компонентів: мотивації на укладення шлюбу, ціннісних орієнтацій, подружніх установок і очікувань, уявлення про подружню ієрархію, уявлення про подружні відносини. Кожен, виділений нами компонент психологічної готовності до шлюбу містить когнітивну, емоційну, мотиваційну і поведінкову складові [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній психології практично відсутні дослідження, які присвячені вивченню проблеми психологічної готовності до шлюбу, але добре відомі дослідження, які присвячені проблемі готовності людини до трудової, навчальної, спортивної, педагогічної, військової, управлінської діяльності тощо. В даних дослідженнях розглядаються проблеми, як змісту та структури психологічної готовності як інтегрального особистісного утворення, так і особливостей розвитку і функціонування психологічної готовності в різноманітних сферах життєдіяльності людини. Ці бачення вчених-дослідників щодо розкриття сутності поняття «психологічної готовності» розкривають складність і багатозначність цього поняття як психологічного феномена, його інтегрованість в

розвиток і функціонування різних психічних проявів особистості. І більшість вчених сходиться на тому, що готовність – багатокомпонентне утворення, в якому виділяються такі основні види готовності як особистісна, інтелектуальна, комунікативна, вольова, емоційна, моральна тощо [10].

В процесі розвитку особистості, на етапі переходу від одного вікового етапу до іншого формується відповідний вид психологічної готовності, або до освоєння нового виду діяльності, або до формування нового типу соціальних відношень. У зв'язку з цим можна виділити послідовно виникаючі новоутворення, пов'язані з переходом до нового вікового етапу розвитку: готовність до школи, готовність до дорослості, готовність до самовизначення, готовність до початку статевого життя (Н. Івченкова, А. Єфімова, О. Аккузіна), готовність до шлюбу і сімейного життя, готовність до батьківства (С. Мещерякова, Р. Овчарова), готовність до материнства (С. Мещерякова, Ю. Скромна, О. Песоцька, Г. Філіпова та ін.), готовність до батьківства, готовність до всиновлення (О. Рудов, Г. Красницька) тощо. При цьому психологічна готовність виступає як особливий вид вікового новоутворення, що має власний психологічний зміст, відповідний до того чи іншого вікового періоду.

Більшість досліджень, присвячених вивченню проблеми психологічної готовності до шлюбу виконано дослідниками-педагогами, які вивчають не саму готовність, а процес підготовки та умови формування готовності до шлюбу і сімейного життя. Психологічна ж готовність розглядається як один з видів загальної готовності (фізіологічної, соціальної, моральної, педагогічної, етичної тощо) до шлюбу і сімейного життя (В. Сисенко, О. Сізанов, І. Гребенніков та ін.). У психологічній літературі не чітко визначено поняття психологічної готовності до шлюбу як окремого феномена і не достатньо вивчені особливості даного виду готовності на етапі ранньої дорослості.

Метою статті є вивчення психологічної готовності до створення сім'ї у ранній дорослості. Вибірку дослідження склали чоловіки та жінки віком від 20 до 40 років.

Результати дослідження. Аналіз використання поняття готовності, показує, що мова йде не про готовність взагалі, а обов'язково про готовність до чогось певного. У сучасній науці можна виділити два основних напрямки розгляду поняття «психологічної готовності». Перший напрямок – це дослідження готовності в контексті людської діяльності. Вченими даного напрямку розглядається готовність людини до різних видів діяльності (трудова, спортивної, наукової, військової, педагогічної, управлінської та ін.)

В рамках другого напрямку психологічна готовність

розглядається в аспекті вікових особливостей людського індивіда: готовність до школи, готовність до самовизначення, готовність до дорослості, готовність до початку статевого життя, готовність до шлюбу і сімейного життя, готовність до батьківства, готовність до материнства, готовність до усиновлення тощо.

Таким чином, аналіз літератури показує, що можливо виділити два основних рівня аналізу при використанні поняття «психологічна готовність», методологічний і предметний [8].

Як вказано у Сімейному кодексі України, сім'я – це первинний та основний осередок суспільства. В сім'ї створюються і підтримуються певні соціально-побутові традиції, формуються і задовольняються духовні, матеріальні потреби людини, здійснюється взаємодопомога у веденні домашнього господарства.

Для успішного формування сім'ї індивід повинен чітко уявляти собі, що значить бути чоловіком або дружиною, батьком чи магір'ю, як вести господарсько-побутову сферу, як вирішувати внутрішньо-сімейні конфлікти, як виховувати дітей [9]. Нерозуміння або не бажання зрозуміти нову соціальну роль призводить до психологічної неготовності до створення сім'ї.

Поняття «готовність» використовується науковцями в різних сферах науки: в педагогіці (Я. Коломінський, О. Ухтомський, та ін.), соціальній, педагогічній і віковій психології (О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін.); в психології сім'ї та сімейних відносин (Ю. Альошина, Л. Гозман, В. Сисенко та ін.), психології спорту (В. Клименко, Є. Ільїн та ін.), психології управління (Л. Орбан-Лембрик, Л. Карамушка ін.) Кожен автор вкладає своє значення в поняття «психологічна готовність», які іноді важко порівняти між собою.

Вивчення загальної проблеми готовності до праці почалося з кінця 50-х початку 60-х років у зв'язку з необхідністю професійного навчання людей різних видів праці. Готовність - це умова успішного виконання професійної діяльності, яка повинна формуватися і вдосконалюватися як самою людиною, так і всією системою заходів, що проводяться державою в цілому. Дослідники визначають різні компоненти готовності до створення сімейного життя. Розглянемо кожний компонент готовності більш детально.

Ціннісні орієнтації виступають важливим компонентом у світогляді індивіда або культури певної групи, який виражає певні прагнення і пріоритети індивіда або групи по відношенню до тих чи інших загальнолюдських цінностей (добробут, творчість, здоров'я, пізнання тощо).

Подружні цінності – ідеали, уявлення про ідеальні подружні відносини, їх особливості, які схвалюються та культивуються між подружжям, які також слугують важливим фактором регуляції їх взаємовідносин. Уявлення про сенс життя детерміноване цінностями особистості, і одночасно вони детермінують розвиток особистості, результати її діяльності. Тому при вирішенні питання про психологічну готовність до створення сім'ї, система цінностей, якої дотримується людина, має велике значення [11]. Зниження інтенсивності укладання шлюбів є результатом не зменшення кількості потенційних партнерів, а певних змін у свідомості індивідів, які пов'язані з їх ставленням до шлюбу та іншими сторонами життя. Знаючи ієрархію життєвих цінностей індивіда, можна багато в чому зрозуміти його поведінку, яка підпорядкована прагненню до оволодіння переважними для нього цінностями.

Мотивація укладення шлюбу. Розповідати про психологічну готовність до створення сім'ї можна лише за наявності підстави для укладання шлюбу, тобто тоді, коли у індивіда сформований мотив для цього. Укладення шлюбу детермінується системою мотивів, що утворюють певну ієрархію, в межах якої можна розуміти сутнісні мотиви та мотиви, що підштовхують до дії. Очевидно, що ступінь

адекватності мотивів для створення гармонійної сім'ї далеко не рівнозначна, і доля знову укладеного шлюбу в значній мірі, хоча і не фатально, визначається вмістом мотивації його укладення.

Уявлення про подружню ієрархію. Говорячи про сімейну ієрархію ми розуміємо широкий спектр значень (структура правил та ролей у сім'ї, перевага прийняття рішень, авторитетність, домінування-підпорядкування, ступінь впливу одного партнера на іншого)

Для визначення форми верховенства (одноосібного або спільного) в сім'ї пріоритетними є такі функції, як матеріальне забезпечення, планування сімейного бюджету, «психотерапевтична» функція сім'ї, виховання дітей. На кожній стадії життєвого циклу сім'ї визначаються певні задачі, і відповідно певні ролі, для виконання цих задач. Рольова структура сім'ї є важливим компонентом в сімейній ієрархії. Так, сімейні ролі – це стійкі функції сімейної системи, закріплені за кожним з її членів.

Подружні установки і очікування. В даний час багато дослідників (В. Зацепін, Т. Андреева, та ін.) вказують на ряд особливостей, які характеризують установки і очікування з приводу самого шлюбу і партнера [1]. Так, у підлітковому віці їде чітке розмежування понять «кохання» та «сім'я». Особливо коли наявний досвід негативної взаємодії (конфліктів, домінування-пригнічення) членів батьківської сім'ї. Це підтверджує, що молоді люди, які створюють сім'ю, погано знають характери один одного, тому що зазвичай наділяють партнера якостями подібними до свого характеру (але з посиленням його позитивних складових).

Уявлення про подружні відносини. Формування взаємодії подружжя передбачає встановлення певних правил у новоствореній сім'ї та визначення кордонів сім'ї. До правил подружнього спілкування відноситься встановлення дистанції та ступеня емоційної близькості, які є прийнятними для кожного партнера, та способи вирішення можливих подружніх конфліктів[5]. Отже, на початку існування сім'ї формування стилю комунікації, емоційних зв'язків означає вироблення правил взаємодії партнерів, тобто знаходження ступеня їх емоціональної близькості і способів вирішення конфліктів та визначення кордонів сім'ї, тобто, правил взаємодії сім'ї з зовнішнім світом.

Емпіричне дослідження компонентів психологічної готовності до створення сім'ї проводилося за допомогою психологічного інструментарію: тест-опитувальник «Самооцінка» (В. Столін); методика «Оцінка способів реагування у конфлікті» (К. Томас); методика «Типовий сімейний стан» (Е. Ейдемільер); опитувальник «Уявлення про себе і шлюбного партнера» (С. Жолудева); опитувальник «Вимірювання установок у сімейній парі» (Ю. Альошина); методика «Особистісна агресивність і конфліктність» (Є. Ільїн); методика «Рольові очікування і домагання в шлюбі» (А. Волкова).

У дослідженні брали участь студенти Мукачівського державного університету, старших курсів освітнього рівня «Спеціаліст» та «Магістр» у кількості 70 осіб. Серед них 18 одружених, 52 не одружених. З'ясовано, що студенти обох груп позитивно сприймають себе, мають довіру до себе і позитивну самооцінку. (для одружених – (Хсер. = 8,42), для неодружених – (Хсер. = 9,7). І в свою чергу очікують позитивного ставлення до себе від оточуючих (показник прояву в одружених (Хсер. = 9,0)), для неодружених (Хсер. = 9,65). Молоді неодружені люди бажають справляти на оточуючих позитивне враження, щоб викликати симпатії до себе і це є дуже логічним показником, адже відомо, що період юності характеризується пошуком партнера для створення сім'ї. При цьому вони часто схильні проявляти високий рівень самоповаги. Тому, виходячи із вище сказаного, можна із упевненістю сказати, що студенти мають високий рівень

самооцінки.

Виявлено, що найбільш притаманним способом реагування в конфліктних ситуаціях для досліджуваних є компроміс – прагнення врегулювати розбіжності, поступаючись у чомусь в обмін на поступки іншого (неодружені – (Хсер. = 7,89), одружені – (Хсер. = 7,21)). Пошук консенсусу, коли ніхто багато не втрачає, але й багато не виграє. Такий стиль поведінки вважається найефективнішою тактикою у вирішенні конфліктів. Дані результатів свідчать, що молоді люди знають і користуються тим, що з компромісного рішення можна отримати щось бажане, і витрачається набагато менше сил, ніж, наприклад, при суперництві, де можна при кінцевому рахунку втратити все.

Спостерігається, що у досліджуваних респондентів, наявний такий типовий сімейний стан, як нервово-психічне напруження (неодружені – (Хсер. = 8,55), одружені – (Хсер. = 7,54)). Це говорить про те, що у власних сімейних стосунках одружені молоді люди почуваються краще ніж неодружені респонденти в батьківських сім'ях.

Серед ціннісних орієнтацій в неодружених переважає щасливе сімейне життя (Хсер. = 9,16), здоров'я (Хсер. = 8,4), любов (Хсер. = 7,35), впевненість у собі (Хсер. = 6,3), наявність хороших і вірних друзів (Хсер. = 6,19), свобода як незалежність у вчинках і діях (Хсер. = 5,43), матеріально-забезпечене життя (Хсер. = 5,7), цікава робота (Хсер. = 4,2).

Серед ціннісних орієнтацій одружених переважає щасливе сімейне життя (Хсер. = 9,1), здоров'я (Хсер. = 8,5), любов (Хсер. = 8,33), свобода як незалежність у вчинках і діях (Хсер. = 5,83), матеріально-забезпечене життя (Хсер. = 5,7), наявність хороших і вірних друзів (Хсер. = 5,7), впевненість у собі (Хсер. = 5,2).

Для респондентів досліджуваної групи – неодружених молодих людей – характерним є те, що уявлення про себе реального наділені в більшій мірі якостями спілкування (Хсер. = 8,72) такими як комунікативність, краса, розкутість, романтичність, веселість тощо, ніж шлюбними якостями (Хсер. = 7,98) а той час, коли в одружених уявлення про себе наділене більше шлюбними якостями (Хсер. = 8,44) такими як відповідальність, терпіння, уважність, надійність, хазайновитість тощо, ніж якостями спілкування (Хсер. = 6,89).

В цей же час неодружені наділяють себе в якості ідеального чоловіка (дружини) в більшій мірі шлюбними якостями (Хсер. = 9,81), ніж якостями спілкування (Хсер. = 6,96). Ця суттєва розбіжність може вказувати на невідповідність уявлень про себе реального та уявлень про себе в ролі чоловіка (дружини). Це говорить про те, що для того, щоб створити власну сім'ю респонденту треба змінити спочатку себе реального, і виробити в собі ті якості, які необхідні для подружніх відносин. Складність чи відтермінування створення сім'ї може виникати з небажання змінювати самого себе.

Згідно дослідження неодружені респонденти бажали би бачити в своєму ідеальному чоловіку (своїй ідеальній дружині) більше шлюбних якостей (Хсер. = 9,23) ніж якостей спілкування (Хсер. = 4,83). Так само присутня розбіжність якостей бажаного чоловіка (дружини) та якостей друзів з кола по повсякденному спілкуванню, з яких взагалі-то і вибирається врешті-решт партнер. Якості особистості, які в уяві є значущими для ідеального чоловіка, в реальному спілкуванні молоді не мають вирішального значення. Аналіз передшлюбних уявлень показав неузгодженість між якостями, яким надається перевага партнеру по спілкуванню та характеристиками майбутнього (бажаного) чоловіка. Потрібно відмітити, що неодружені студенти сильно відрізняються за ступенем відповідності образів друга та чоловіка.

Більшість одружених осіб вказали на те, що вони вважають свого партнера головним у шлюбі (Хсер. = 7,84), хоча віддають перевагу собі в подружньому спілкуванні (Хсер.

= 8,29). Такий показник говорить про наявність певного нерозуміння між членами подружжя, а це викликає дискомфорт і негативні наслідки для існування шлюбу, як вказує аналіз різних досліджень відносно даної теми. Вважаємо за потрібне таким респондентам запропонувати відвідувати різні заняття із підвищення впевненості в собі, а також для покращення взаєморозуміння.

Аналізуючи результати дослідження, з'ясовано, що найбільш яскраво виражаються в досліджуваних такі особливості як запальність (неодружені (Хсер. = 5,87), одружені – (Хсер. = 5,14)), а також компромісність (неодружені – (Хсер. = 6,78), одружені (Хсер. = 7,29)). Це свідчить про те, що в сімейних конфліктних ситуаціях, респонденти можуть реагувати адекватно і йти на компромісне рішення проблем. А як відомо, це є дуже позитивним фактом, адже допомагає зберегти існуючі стосунки. Більш яскраво проявляється така риса як запальність у молодих студентів. Такий показник може виражатися через тип темпераменту. Даний результат говорить про те, що студенти є активними, що пов'язано з їх навчальною діяльністю, вони легко захоплюються новими справами, завданнями, ідеями. Але, нажаль, запал до чогось як швидко виникає, так стрімко згасає. А це є негативним фактором, який має схильність до псування життя людини і її стосунків з іншими.

Як чоловіки, так і жінки, вважають сексуальну гармонію важливою умовою щастя в подружньому житті. Для респондентів також має значення виконання батьківських обов'язків. Як жінки, так і чоловіки проявляють високий рівень у виконанні цих функцій. Роль батька та матері досліджувані вважають основною цінністю, що концентрує навколо себе життя сім'ї. Для досліджуваних даної групи важливим є як вони виглядають, і вони вимагають того від партнера. Для них є значимими взаємна моральна та емоційна підтримка, орієнтація на шлюб як середовище, що сприяє психологічному розрядженню та стабілізації. Спостерігається орієнтація на традиційно подане романтичне кохання. У респондентів виявлено бережливе ставлення до грошей. У досліджуваних має місце нейтральне ставлення до людей вони схильні направляти і коригувати свої дії, керуючись установкою на отримання задоволень. Діти є для опитуваних важливим показником існування шлюбу.

За допомогою кореляційного аналізу за критерієм Спірмена нами були виявлені і проінтерпретовані найбільш значимі зв'язки. Результати кореляційного дослідження засвідчили, що існує прямий зв'язок між шкалою «Патріархальна сім'я» та шкалою «Очікуване ставлення від інших» ($R=0,42$). Це свідчить про те, для респондентів все ж є пріоритетним, щоб у сім'ї головним був чоловік, при цьому збільшується бажання отримувати від партнера очікуване ставлення до себе. Також виявлено зв'язок між шкалою «Ідентифікація з партнером» та шкалою «Компроміс» ($R=0,48$), що говорить про те, що при збільшенні ідентифікації себе із шлюбним партнером, буде підвищуватися бажання йти на компромісні рішення різних питань з ним. Спостерігається негативний кореляційний зв'язок між шкалами: «Ставлення до «заборонності сексу» та «Самоприйняття» ($R = -0,44$), «Ставлення до «заборонності сексу» та «Симпатія до себе» ($R = -0,42$). Так як для сучасних молодих людей, особливо в період юності, тема сексуальних стосунків є дуже важливою, і є чи не найбільш основною, вона повинна обговорюватися і особливо важливо, щоб у оточення були такі ж погляди стосовно цього. Оскільки, якщо буде навпаки, якщо оточуючі будуть засуджувати прояви емоцій юнака до теми «сексу», це призведе до негативного сприйняття себе.

Виявлено прямий зв'язок між шкалою «Я-ідеальна якості спілкування» та шкалою «Він-ідеальний якості спілкування» ($R=0,53$), що говорить про те, що респонденти, в

яких переважають якості спілкування при уявленні про себе як ідеального чоловіка (дружини), наділяють подібними якостями спілкування і бажаного шлюбного партнера. В той час є прямий кореляційний зв'язок між шкалою «Я-ідеальна шлюбні якості» та шкалою «Він-ідеальний шлюбні якості» ($R=0,55$), що свідчить про те, що респонденти, які при уявленні себе в ролі ідеального чоловіка (дружини), наділяють себе шлюбними якостями, чекають таких самих якостей і від свого ідеального шлюбного партнера.

Так само важливо відмітити негативний кореляційний зв'язок між шкалами: «Готовність до сімейного життя» та «Негативна комунікативна установка» ($R = -0,5$), що вказує на той факт, що чим більше у людини присутнє негативне ставлення до спілкування, взаємодії з іншими людьми, тим менше така людина готова до створення власної сім'ї.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Таким чином, результати емпіричного дослідження свідчать, що для респондентів є важливими такі компоненти готовності до утворення шлюбу: спілкування, позитивне ставлення до

себе та до інших, вміння йти на компроміс, повага і самоповага, адекватна самооцінка. Так само присутня розбіжність якостей бажаного чоловіка (дружини) та якостей друзів з кола по повсякденному спілкуванню, з яких взагалі-то і вибирається врешті-решт партнер. Якості особистості, які в уяві є значущими для ідеального чоловіка, в реальному спілкуванні молоді не мають вирішального значення. Аналіз передшлюбних уявлень показав неузгодженість між якостями, яким надається перевага партнеру по спілкуванню ($X_{сер.} = 9,54$) та характеристиками майбутнього (бажаного) чоловіка ($X_{сер.} = 16,43$). Потрібно відмітити, що студенти (і студентки) сильно відрізняються за ступенем відповідності образів друга та чоловіка.

Це підтверджує, що молоді люди, які створюють сім'ю, погано знають характери один одного, тому що зазвичай наділяють партнера якостями подібними до свого, що в свою чергу може в подальшому викликати непорозуміння та сімейні конфлікти і створювати нервово-психічне напруження.

Список використаних джерел

1. Алешина Ю.Е. Цикл развития семьи: Исследования и проблемы / Ю.Е. Алешина. – Вестник Моск. ун-та. Психология. – 1987. – № 2. – С.60-72.
2. Алешина Ю. Е. Социально-психологические методы исследования супружеских отношений / Ю. Е. Алешина, Л. Я. Гозман, Е. М. Дубовская // Спецпрактикум по социальной психологии. – МГУ им. М. В. Ломоносова, Фак. психологии. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 120 с.
3. Андреева Т. В. Семейная психология / Т.В. Андреева // Учебное пособие. – СПб.: Речь, 2004. – 244 с.
4. Волкова А. Н. Социально-психологические факторы супружеской совместимости : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук / Волкова А. Н. – Л, 1979. – 236 с.
5. Волкова А. Н. Методические приемы диагностики супружеских отношений. / А. Н. Волкова, Т. М. Трапезникова. // науч. журн. Вопросы психологии, НИИТ МГАФК. – 1985. – №5. – С. 110–116.
6. Голод С.И. Сексуальное поведение и субкультурная дифференциация полов / С.И. Голод // Социологический журнал. – М.: Институт социологии РАН, 1994 – № 4. – С. 127-133.
7. Гребенников И.В. Основы семейной жизни / И.В. Гребенников. – М., Просвещение, 1991. – 158 с.–С. 59-68.
8. Дружинин В.Н. Психология семьи / В.Н. Дружинин // Изд. 3-е, перераб. и дополн.–СПб.: Питер, 2008.–176с.
9. Жолудева С.В. Психологическая готовность к браку на разных этапах периода взрослости : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук / С.В. Жолудева – Ростов-на-Дону, – 2009. – 400 с.
10. Эйдемиллер Э. Г. Психология и психотерапия семьи / Э.Г. Эйдемиллер, В.В. Юстицкий. – СПб.: Питер, 1999. – 656 с.
11. Чистякова Т. Ю. Жизненные ценности и планы незамужних женщин. Становление брачно-семейных отношений / Т. Ю. Чистякова. – М.: Педагогика, 1989. – 325 с.

В статье рассмотрено проблему психологической готовности к созданию семьи в отечественных и зарубежных научных работах. Определены характеристики психологической готовности к созданию семьи и эмпирическое исследование отдельных ее компонентов, таких как ценностные ориентации, представления о супружеских отношениях, супружеские установки и ожидания, брачная мотивация, представления о супружеской иерархии, коммуникативная установка и представление о себе.

Ключевые слова: психологическая готовность, семья, брак, компоненты, ценностные ориентации, брачная мотивация.

The article is dedicated to study the components of psychological readiness to marriage and its individual components. Through empirical studies the important components of marriage creation were determined. They are: positive communication setup, ability to compromise, respect and adequate self-esteem. Value orientations among married are: happy family life, health, love, self-confidence, availability of good and loyal friends. Among unmarried prevailing value orientations are: happy family life, health, love and freedom as independence in behavior and actions, high living standards and secure life, the existence of good and loyal friends, self-confidence. The results of the correlation studies have shown that respondents prefer the leading part of a man in a family. This increases the desire to receive from a partner the expected, even traditional attitude. It was also found that increasing of self-identification with a marriage partner, effects the desire of the respondent to achieve a compromise solution in various life aspects of the family. For unmarried young people it is common that self-representation is endowed by such features as: communicative skills, beauty, looseness, romance, fun, etc., at the time when married are characterized by higher marital characteristics such as: responsibility, patience, attentiveness, reliability, thrift. The discrepancy between the real self-representations and self-representation in the role of husband (wife) is identified. Difficulty or delay in marriage may arise from the reluctance to change oneself. The mismatch between the image of a desirable spouse and qualities of friends from which in general the spouse is selected is revealed. The analysis of the pre-marriage concepts also showed the mismatch between the perception of qualities, which should be inherent in the desired communication partner and characteristics of the future (desired) spouse as a person. Unmarried students differ in the degree of compliance with images of perfect friend and perfect spouse. Inconsistency of these pre-marriage ideas and images can cause further confusion and create family conflict and mental stress after marriage.

Key words: psychological readiness, family, marriage, component values, marriage motivation.